

BLOGI

Risto Ryti aloitti Suomen Pankin pääjohtajana sata vuotta sitten

Historia | 01.02.2024 | Vappu Ikonen

KIRJOITTAJA

Vappu Ikonen
Historiantutkija

”Kasvatukseltaan hän oli lakimies, elämäntutsumukseltaan talousmies ja olosuhteiden vaatimuksesta valtiomies”, Edvin Linkomies (1958).

Risto Rytin Suomen Pankin arkisto on digitoitu kokonaisuudessaan ja julkaistu verkossa helmikuussa 2024, jolloin tulee kuluneeksi sata vuotta Rytin aloituksesta Suomen Pankin pääjohtajana.

Edistyspuolueen poliitikko ja valtiovarainministeri Risto Ryti (1889–1956) oli valittu Suomen Pankin pääjohtajaksi jo tammikuussa 1923. Ministerin tehtäviensä vuoksi Ryti otti pääjohtajan tehtävän vastaan vasta helmikuussa 1924.

Uusi Suomi 1.2.1924

Sakari Heikkisen, Antti Kuusterän ja Seppo Tiihosen teoksessa *Kylmästi laskeva mies* (2022) Risto Rytin aika Suomen Pankissa jaotellaan kolmeen osaan: nousukauden politikoiva pankinjohtaja (1924-1929), laman talouspoliitikko (1929-1934) sekä Rytin huippusuhdanne (1934-1939).

Rytin alkuvuosien suurin saavutus oli paluu kultakantaan vuonna 1925. Paluuta oli valmisteltu sekä Suomessa että muualla maailmassa ensimmäisen maailmansodan inflaation jälkeen. Ryti ei suinkaan yksinään palauttanut kultakantaa, vaan hänen edeltäjänsä Suomen Pankin johtokunnassa olivat saaneet markan arvon vakiintumaan jo ennen Rytin pääjohtajakautta.

Suomi siirtyi takaisin kultakantaan vuoden 1926 alusta. Suomen Pankin nuori pääjohtaja vakuutti joulukuussa 1925, ettei muutos näy kansalaisten arjessa. Uusi Suomi 23.12.1925.

Suuri lama oli Rytin ammatillisesti kovin paikka siihenastisella uralla. Lamahan alkoi Suomessa jo ennen Yhdysvaltain suurta pörssiromahdusta 1929. Suuri lama johti myös toisen kultakannan murenemiseen vuonna 1931. Suomen Pankki ja sen pääjohtaja saivat ankaraa kritiikkiä harjoittamastaan deflaatiopolitiikasta.

Suomen Ilmailumuseo, Pietinen. A., valokuvaaja 1931. Suomen Pankin pääjohtaja Risto Ryti astumassa pois Aero Oy:n Junkers F.13 K-SALG -koneesta Kata-janokalla 28.9.1931. Kuvassa Rytin takana Enso-Gutzeitin toimitusjohtaja V. Kotilainen.

Rahamarkkinoitten turbulenssi syksyllä 1931 vei Rytin neuvottelemaan pohjoismaisten pääjohtajien kanssa.

Helsingin Sanomien kuvateksti 28.9.1931:

"Eilen, illan jo hämärtäessä, toi "Aero"-yhtiön lentokone Tukholmasta kaksi kiireistä matkustajaa, Suomen Pankin pääjohtajan Risto Rytin (oik.) ja Enso-Gutzeitin toimitusjohtajan, varatuomari Väinö Kotilaisen, jotka olivat viipyneet vain päivän Tukholmassa. Rahamaailmassa vallitsee korkeajännitys, kiireisiä matkoja tehdään, tutustutaan tilanteisiin. Nämäkin johtajat ovat olleet toteamassa naapurimaan tilannetta. Tukholman lentosatamassa jäi kokonainen reportterikomppania haastatteluja vaille. Matka tänne yli syksyisen meren kesti ainoastaan 2 tuntia."

Koneena Junkers F.13 OH-ALG "Turku".

Rytin huippusuhdanne pääjohtajana osui samanaikaiseen nousukauteen Suomen kanssa. Risto Rytistä oli tullut tuolloin sekä sisäpoliittinen voimatekijä että kansainvälisesti arvostettu rahapoliitikko. Mahdollisesti Ryti viittasi juuri näihin vuosiin luonnehtiessaan myöhemmin Suomen Pankin vuosia elämänsä onnellisimmaksi ajaksi.

Talvisodan syttyessä vastahakoinen Risto Ryti kutsuttiin pääministeriksi joulukuussa 1939. Presidentti Kyösti Kallion ilmoitettua olevansa kykenemätön hoitamaan presidentin tehtäviä edelleen vastahakoinen Ryti taivuteltiin syksyllä 1940 presidenttiehdokkaaksi ja hänet valittiin tehtävään joulukuussa 1940. Risto Ryti nimitettiin toistamiseen Suomen Pankin pääjohtajaksi syyskuussa 1944, mutta hänet pakotettiin eroamaan kesäkuussa 1945.

Sotasyällisysoikeudenkäynnissä Ryti sai 10 vuoden tuomion. Hänet vapautettiin terveydellisistä syistä vuonna 1949.

Heikkinen, Kuusterä ja Tiihonen (2022) arvioivat Risto Rytin ainutlaatuisen uran johtuneen paitsi poikkeuksellisista henkilökohtaisista ominaisuuksista niin ennen kaikkea kyvystä verkostoitua sekä kotimaassa että kansainvälisissä talouspiireissä. Ryti oli moderni johtaja siinä mielessä, että hänen suurin vahvuutensa oli verkostojen luominen ja kyky yhteistyöhön myös erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä edustaneitten persoonien kanssa. Tärkeimpiä kotimaisia yhteistyökumppaneita olivat Väinö Tanner ja J.K. Paasikivi, ulkomaisista ennen kaikkea Riksbankin johtaja Ivar Rooth, Stockholms Enskilda Bankin toimitusjohtaja Marcus Wallenberg jr. sekä Bank of Englandin pääjohtaja Montagu Norman.

Yleisradio järjesti vuonna 2004 äänestyksen kaikkien aikojen suurimmasta suomalaisesta. Risto Ryti saavutti toisen sijan ainoana kärkeen sijoittuneena ehdokkaana, joka tuli asiantuntijalistan ulkopuolelta eli kansalaisten omana valintana.

Risto Ryti palasi Suomen Pankin pääjohtajaksi 1944 pääministeri- ja presidenttikausien jälkeen. Suomen Pankin kuva-arkisto.

Risto Rytin arkisto Suomen Pankissa

Risto Rytin arkisto Suomen Pankissa on suppeahko, vain reilun yhden hyllymetrin laajuinen. Arkisto on järjestetty aiheittain ja käsittää mm. kirjeenvaihtoa, puheita, yksityisten yritysten rahoitusten hoitoa, neuvotteluja valtion lainoista jne. Myös Rytin kansainvälinen toiminta nousee arkistosta hyvin esiin. Osa säilyneestä aineistosta on päiväämättömiä, muistiinpanonomaisia luonnoksia.

[Tutustu arkistoon tästä](#)

Lähteet

Sakari Heikkinen, Antti Kuusterä, Seppo Tiihonen (2022) Kylmästi laskeva mies

Kansalliskirjaston digitoidut sanomalehdet

Suomen Pankin kuva-arkisto

Päivälehdien kuva-arkisto

Suomen Ilmailumuseon kuva-arkisto

Asiasanat

historia, Suomen Pankki, Suomi